

Dier&Recht

BAMBINO SPHYNX

DESIGNER CAT

Update januari 2019

Raskattenwijzer

Een initiatief van Stichting Dier&Recht

Bambino Sphynx: Designer kat

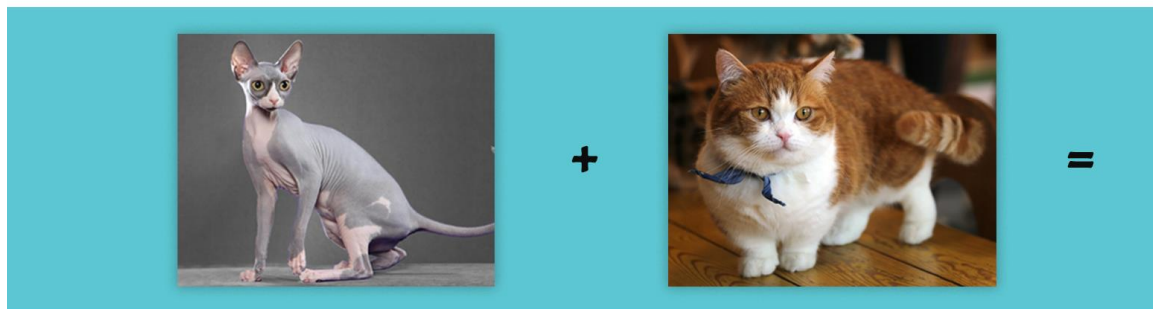
Inhoud

Bambino Sphynx: Designer kat.....	2
Inleiding.....	3
Bambino Sphynx: Een kat zonder haar en met korte poten	4
<i>Kaalheid</i>	4
<i>Problemen door de korte poten</i>	5
<i>Sterfte onder kittens</i>	5
<i>De dekkater krijgt huisarrest</i>	6
Andere Designer cats, ‘mutanten’ met schadelijke kenmerken	7
Wetgeving in Nederland.....	8
Wetgeving in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland	9
Conclusie	10
Bronnen.....	11

Inleiding

De Bambino Sphynx is een kattenras dat is ontstaan door de Munchkin en de Sphynx met elkaar te kruisen. Van beide kattenrassen zijn juist de ziekmakendste eigenschappen overgenomen, namelijk de korte poten van de Munchkin en de kaalheid van de Sphynx. Terecht is er in Nederland bij geen enkele organisatie erkenning (mogelijk) voor dit ras.¹² Door de kaalheid, de korte poten en de afwezigheid van tasharen is de intrinsieke waarde (eigen waarde, los van mogelijk nut voor de mens) van het dier ernstig aangetast. Door zijn onnatuurlijke uiterlijke kenmerken is de Bambino niet in staat tot normaal kattengedrag. Desalniettemin zijn er voor dit ras heel specifieke kattenliefhebbers te vinden.

In het kader van een door Stichting Dier&Recht aangespannen rechtszaak heeft de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) advies ingewonnen van de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht met betrekking tot het welzijn van designerkatten, zoals de Bambino Sphynx. Hieruit is de deskundigenverklaring voortgekomen. In deze eerste herhaling van het rapport “Bambino Sphynx: Designer cat” zijn de evaluaties van deskundigen toegevoegd. Het volledige deskundigenverklaring is gepubliceerd op de website RaskattenWijzer.

Bambino Sphynx: Een kat zonder haar en met korte poten

Achtereenvolgens worden de welzijns- en gezondheidsproblemen bij de Bambino Sphynx toegelicht. Bijgevoegd citaten uit de deskundigenverklaring van de faculteit Diergeneeskunde, universiteit Utrecht. (Zie de voor volledige deskundigenverklaring de website RaskattenWijzer: Mutantenfokkerij)

Kaalheid

De Bambino Sphynx heeft geen haar. Door de kaalheid kan de kat niet zomaar naar buiten, de huid raakt snel beschadigd en zonnebrand is een groot risico – met de daarbij behorende verhoogde risico's op huidkanker.³ In de winter lijdt de Bambino Sphynx door het ontbreken van een vacht vaak kou. Verder hebben veel Bambino Sphynxen last van gistinfecties op de huid en zijn ze gevoeliger voor het ontwikkelen van een oorontsteking.⁴ In de deskundigenverklaring wordt over kaalheid het volgende geconstateerd⁵:

”Zonder de bescherming van haar:

- i. raakt de huid snel(ler) beschadigd en is zonnebrand een groot risico*
- ii. kan huidkanker een probleem zijn als de huid gedurende lange tijd aan zonlicht wordt blootgesteld*
- iii. is de huid gevoelig voor Malassezia dermatitis. Malassezia is een gist... In vergelijking met Europese kortharen komt Malassezia in sterkere mate bij Sphynx kat en Devon Rex katten*
- iv. Katten zonder haar kunnen meer oorsmeer hebben dan de meeste harige huiskatten omdat ze weinig tot geen haar in hun gehoorgang hebben om vuil op te vangen en te beschermen tegen opeenhoping van onzuiverheden in hun oren. Dit maakt hen ook gevoeliger voor het ontwikkelen van een (op Malassezia gestoelde) oorontsteking”*

Ontbreken van snorharen en tastharen

Katten hebben snorharen en tastharen. Tastharen zitten rond de ogen, de oren en bij de poten. Snorharen en tastharen spelen een grote rol bij de zintuiglijke waarneming. De Bambino Sphynx heeft noch snorharen, noch tastharen. Hierdoor ontbreekt een essentieel deel van de zintuiglijke waarneming. Door het fokken op haarloosheid is de Bambino Sphynx bewust voor een deel blind gemaakt.⁶

Zijn gebrekkige zintuiglijke waarneming maakt dat hij erg beperkt is in zijn bewegingen. Zo mist hij een deel van de vaardigheid tot spelen. Ook is de kat sociaal gehandicapt: snorharen maken deel uit van de lichaamstaal tussen katten.⁷ Het dagelijks leven wordt gekenmerkt door ongerief, ongemak en onzekerheid.⁸ In de deskundigenverklaring van de faculteit Diergeneeskunde wordt bevestigd dat snorharen een vitaal onderdeel vormen van de zintuiglijke waarneming van een kat.⁹

“Snorharen zijn bijzondere haren die bij zoogdieren intens gebruikt worden voor de tastzin. Snorharen zijn twee keer zo dik als de andere haren, en hun wortels liggen veel dieper. Wanneer de snorhaar iets aanraakt, stuurt het een trilling door via de zenuwbanen. De trilling van de snorharen geeft informatie door over hun omgeving en hun positie in relatie tot hun omgeving.

Met andere woorden, de kat weet waar elk deel van zijn lichaam is in relatie tot de objecten er omheen, ongeacht of het kan zien of niet. Hierdoor kan de kat zich in het duister ruimtelijk oriënteren en afstanden meten. Snorharen vormen derhalve een vitaal onderdeel van de zintuiglijke waarneming en daarmee het gevoel van veiligheid van een kat, zeker in omstandigheden waarin weinig licht aanwezig is. Bij de naaktkat ontbreekt niet alleen de lichaamsbehaaring, ook de snorharen op de snuit, kin, kaaklijn, boven de ogen (en op de achterkant van de voorpoten) ontbreken. Ook de Bambino Sphynx kat heeft noch snorharen, noch tastharen. Hierdoor ontbreekt een essentieel deel van de zintuiglijke waarneming.”

Problemen door de korte poten

Ook de korte poten (achondroplasie),^{10 11 12 13} beperken de kat in zijn bewegingen; hij kan niet goed lopen en springen en heeft een onhandige waggelende gang. Jacht- en speelgedrag worden hierdoor belemmerd. De onnatuurlijke manier van lopen heeft extreem veel spiermassa tussen de schouderbladen tot gevolg. De ruggengraat wordt daardoor naar binnen gedrukt, wat bij een deel van de dieren leidt tot scheefstand van de ruggengraat (lordose of kyfose). Door de druk van de wervelkolom ontstaat vervolgens een afplatting van de luchtpijp, waardoor de longcapaciteit sterk afneemt. De dieren kunnen hier ernstige hinder van ondervinden in de vorm van verminderde conditie en benauwdheid. De afwijkende vorm van de ruggengraat geeft ook nek- en rugpijn.

Andere medische aandoeningen door de te korte poten kunnen zijn: patella luxatie (losse knieschijf), snelle gewrichtsslijtage en nek- en rughernia 's.

De deskundigenverklaring beaamt dat de korte poten bij katten gepaard gaan met welzijnsrisico's¹⁴:

“De locomotie van katten met achondroplasie wordt op diverse manieren beperkt wat gepaard gaat met de volgende welzijnsrisico's:

- De korte poten beperken de kat in zijn natuurlijke bewegingen. Dit geeft de Munchkin kat een waggelende gang en maken dat hij niet zo hoog kan springen als een kat met natuurlijke pootlengte.*
- Omdat ze zich buiten minder makkelijk uit de voeten kunnen maken, ook niet bij confrontaties met soortgenoten met een natuurlijk pootlengte (bijv. bij territoriaal conflict), wordt de bewegingsvrijheid in het algemeen uit voorzorg beperkt en wordt de kat daarmee beperkt in zijn natuurlijk gedrag.*
- Andere beschreven aandoeningen als mogelijk gevolg van kortpotigheid zijn: patella luxatie (losse knieschijf), snelle gewrichtsslijtage (artrose) en nek- en rughernia 's. Deze aandoeningen worden geassocieerd met chronische pijnklachten”.*

Sterfte onder kittens

De Bambino Sphynx heeft een hogere de kittensterfte dan katten met haar. Fokkers denken dat dit komt doordat de kale kittens meer moeite hebben om hun lichaamstemperatuur te regelen.

Daarnaast komt het doodliggen van de kittens door de moederpoes vaker voor. Als oorzaak hiervan

wordt de stroefheid van de vachtloze huid genoemd; die maakt – samen met de korte pootjes – dat de kittens niet makkelijk weg kunnen kruipen. De deskundigenverklaring benoemt eveneens de kwetsbaarheid van de kittens van deze katten.¹⁵

“Het gebrek aan haar kan in de eerste weken van het leven gezondheidsproblemen veroorzaken bij kittens vanwege de gevoeligheid voor luchtweginfecties. Jonge behaarde kittens kunnen hun lichaamstemperatuur niet goed reguleren (zijn immatuur) waardoor ze erg afhankelijk zijn van de omgevingstemperatuur en andere omstandigheden zoals optimale luchtvochtigheid. Haarloze kittens zijn nog kwetsbaarder voor fluctuerende omgevingstemperatuur en luchtvochtigheid dan behaarde kittens.”

De dekkater krijgt huisarrest

Vanwege het risico op zonnebrand mag de Bambino Sphynx niet of nauwelijks naar buiten. De katers uiten daarom hun specifieke katergedrag - zoals sproeien - in huis en dit is voor de meeste eigenaren ongewenst.¹⁶ De meeste katers worden daarom gecastreerd. Dekkaters worden vanwege het sproeien vaak in een aparte ruimte opgesloten of moeten broekjes dragen.¹⁷

Deskundigen over welzijn

In de deskundigenverklaring van de faculteit Diergeneeskunde verklaren de deskundigen ook over de beperkingen van designerkatten en het effect hiervan op het welzijn van de katten¹⁸:

“Een designerkat als de Bambino Sphynx kat waarin deze aandoeningen gecombineerd voorkomen, zal dus ook binnenshuis gehouden worden. Wanneer een kat veel of permanent wordt binnen gehouden, kan deze zijn jachtinstinct (prooivangen) en energie niet kwijt en zal dit derhalve binnenshuis moeten kunnen compenseren. Wanneer dit onvoldoende wordt ondervangen kan dit leiden tot chronische stress en gedragsproblemen, gepaard met (redirectie) agressie.

De speciale eisen m.b.t. de verzorging van deze katten vraagt het veelvuldig hanteren van deze dieren. Hanteren kan an sich al stressvol zijn voor sommige dieren. Door gewenning van jongs af aan zal het hanteren door veel dieren als minder stressvol worden ervaren. Echter, te veel en/of onoordeelkundig hanteren (bv door kinderen) kan risico's op ongerief met zich meebrengen. Ook het hanteren door een dierenarts vereist kunde en geduld, om negatieve ervaringen met angst tot gevolg te voorkomen. Vanuit het perspectief van dierenwelzijn kan het leven met een groot aantal dagelijkse interventies als stressvol worden ervaren.”

Andere Designer cats, 'mutanten' met schadelijke kenmerken

Hier volgt een opsomming van designer cats die ofwel korte poten, ofwel een afwijkende vacht, ofwel beide hebben. Deze lijst is verre van compleet, maar geeft de ziekelijke neiging aan van fokkers om allerlei schadelijke uiterlijkheden met elkaar te kruisen om tot een bepaalde kat met een bepaald uiterlijk te komen.

Designers met korte poten en afwijkende vacht:

- Dwelf: korte poten/naakt/afwijkende gekrulde oren
- Lambkin: korte poten/rexvacht
- Bambob: naakt/korte staart/korte poten
- Bambino ofwel Bambino Sphynx: korte poten/ naakt

Designers zonder vacht of met afwijkende vacht:

- Sphynx: naakt
- Selkirk rex: afwijkende rexvacht
- Elf: naakt/afwijkende gekrulde oren
- Don Sphynx: naakt
- Peterbald: naakt
- Devon Rex: afwijkende rexvacht/ afwijkende snorharen
- Cornish Rex: afwijkende rexvacht/ afwijkende snorharen
- (Ukrainian) Levkoy: naakt/afwijkende gevouwen oren
- SphynxieBob: naakt/afwijkende korte staart
- Lykoi: deels naakt
- Skinderlopp katt: naakt/ afwijkende gevouwen oren

Designers met korte poten:

- Munchkin/ Minskin: korte poten
- Napoleon Fold: korte poten/afwijkende gekrulde oren/korte snuit
- Kinkalow: korte poten/afwijkende gekrulde oren

De deskundigenverklaring over andere designer cats ofwel mutanten:

“Twee klassieke voorbeelden van de mutantenfokkerij zijn de ‘Cornish Rex en de Devon Rex’. Er zijn inmiddels ca. 9 ‘rex-type vachten’ in de literatuur gedocumenteerd. Het haar van de vacht van Devon Rex - wetenschappelijk in 1969 beschreven- is abnormaal met verminderde lengte en dikte en lijkt het fokken met dit soort vacht/haarvariaties op het eerste oog wellicht een onschuldige vorm van fokkerij. De selectie van dit soort mutaties bleek echter een glijdende schaal, want na het fokken van dit soort katten met een beschadigde vacht, volgden het fokken van katten waarvan de vacht vrijwel volledig ontbreekt, de zgn. naaktkat of Sphynx katten¹⁵, maar ook de Peterbald en de Donskoy.”

“Later richtte de fokkerij zich op kruisingen van de naaktkatten met foklijnen van andere schadelijke uiterlijke kenmerken en-of aandoeningen als kortpotigheid en gevouwen oren, leidend tot een verscheidenheid van foklijnen, met namen als The Bambino, The Ukrainian Levkoy, The Elf Cat, The Dwelf, en de Minskin.xv Binnen bepaalde kringen wordt het fokken van de zgn. designerkat steeds populairder en vinden verdergaande(proef)kruisingen vinden plaats om uitzonderlijke fenotypen te ontwikkelen - Bambob, the Korn Ja, the Lykoi, the Skinderlop, the SphynxieBob and the Kohana- en ook op de (Nederlandse) de markt te brengen. “

“Wij willen daarbij benadrukken dat dit niet alleen geldt voor de Bambino Sphynx kat, maar ook voor andere en toekomstige ‘designerkatten’ of designergezelschapsdieren die voortkomen uit mutantenfokkerij.”

Wetgeving in Nederland

Volgens de wet **Besluit houders van dieren, artikel 3.4 is het verboden mismaakte dieren te fokken.** De wet bestaat sinds 1 juli 2014.

Het relevante deel van de wettekst uit het *Besluit houders van dieren artikel 3.4* luidt:

1. Het is verboden te fokken met gezelschapsdieren op een wijze waarop het welzijn en de gezondheid van het ouderdier of de nakomelingen wordt benadeeld.
2. In ieder geval wordt bij het fokken, bedoeld in het eerste lid, voor zover mogelijk voorkomen dat:
 - a: ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen;
 - b: uiterlijke kenmerken worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen die schadelijke gevolgen hebben voor welzijn of gezondheid van de dieren.

Het bewust fokken van mismaakte dieren als de Bambino Sphynx is volgens deze wettekst verboden. Toch wordt er niet gehandhaafd. Volgens de NVWA, de organisatie die toeziet op het dierenwelzijn in Nederland, ontbreekt het aan normen op grond waarvan gehandhaafd kan worden. Gezien het feit dat de Bambino Sphynx uiterlijke schadelijke raskenmerken heeft, lijkt dit een vreemd argument.

De **Wet dieren** erkent bovendien de intrinsieke waarde van het dier: **artikel 1.3** luidt:

1. De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.
2. Onder erkenning van de intrinsieke waarde als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan erkenning van de eigen waarde van dieren, zijnde wezens met gevoel. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren,

verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.

3. Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:
 - a. dorst, honger en onjuiste voeding;
 - b. fysiek en fysiologisch ongerief;
 - c. pijn, verwonding en ziektes;
 - d. angst en chronische stress;
 - e. beperking van hun natuurlijk gedrag;voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

In bovenstaande tekst is al uitgebreid ingegaan hoe de intrinsieke waarde van het dier aangetast wordt bij het fokken van dit dier, zonder vacht, zonder snorharen en met misvormde poten. In de deskundigenverklaring van de Universiteit Utrecht verklaren de deskundigen hierover het volgende¹⁹:

“Het ontbreken van haar in combinatie met korte poten interfereert met de normale fysiologie van de kat ten aanzien van de wijze van bewegen, de warmteregulatie en huidgezondheid. Dit brengt (welzijns-)risico's met zich mee en kan leiden tot gezondheids- en gedragsproblemen zoals een beperkte bewegingsvrijheid, huidbeschadiging of (luchtweg)infectie en gestoorde communicatie met soortgenoten. Deze vorm van fokken beschouwen wij op basis van deze verklaring als zijnde evident in strijd met art. 1.3. (intrinsieke waarde) Wet dieren en art. 3.4. Fokken met Gezelschapsdieren, Besluit Houders van Dieren.”

Wetgeving in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland

In Duitsland zijn wel al een aantal normen vastgelegd voor de fokkerij van katten. In de wet is opgenomen dat tastharen een wezenlijk onderdeel van een kat vormen voor zijn oriëntering en zintuiglijke waarneming. Fokken met katten zonder werkende tastharen is verboden en wordt gezien als Qualzucht (martelfokken).^{20 21}

Het fokken met katten met de afwijking achondroplasie zoals de Munchkin, wordt aangemerkt als martelfokken. Dit is opgenomen in *Tierschutzgesetz paragraaf 11b*.²²

In Oostenrijk is in *Tierschutzgesetz paragraaf 5.1* is vastgelegd dat het verboden is te fokken met dieren waarbij het voorspelbaar is dat de nakomelingen levenslang lijden.²³ Naaktheid, bewegingsafwijkingen en kreupelheid worden met name genoemd.

In Zwitserland is in *Tierschutzverordnung artikel 25 sectie 4* opgenomen dat het fokken van dieren als doel moet hebben gezonde dieren te verkrijgen, die vrij zijn van eigenschappen en kenmerken die hun waardigheid wegnemen of negeren. Het is verboden om dieren te fokken waarbij – erfelijk bepaald – lichaamsdelen of organen voor het voor de soort typische gebruik ontbreken of herontworpen zijn, waardoor het dier pijn, leed of letsel ervaart.²⁴

Conclusie

De Bambino Sphynx lijdt onder zijn extreme uiterlijk. Door dit uiterlijk (geen vacht, geen tastharen, abnormale pootlengte) zijn de intrinsieke waarde, het welzijn en de gezondheid van het dier aangetast en kan het dier soortspecifiek gedrag niet uitoefenen (jachtgedrag, springen). De Bambino Sphynx is opzettelijk invalide gemaakt.

Volgens artikel 3.4 4 *Besluit houders van dieren* is het verboden om dit soort dieren te fokken. Maar anders dan in onze buurlanden, wordt er in Nederland niet gehandhaafd.

In de deskundigenverklaring van de Universiteit Utrecht verklaren de deskundigen hierover het volgende²⁵:

“Bij het fokken van “designer” katten is sprake van mutantenfokkerij, waarbij bewust geselecteerd wordt op schadelijke erfelijke kenmerken.”

“Met het stapelen van de mutaties, stapelen ook de welzijnsrisico’s van het ontbreken van een vacht en het hebben van verkorte ledematen ten aanzien van de wijze van bewegen, de warmteregulatie en huidgezondheid voor de Bambino Sphynx kat. Dit kan leiden tot gezondheids- en welzijnsproblemen zoals beperkte bewegingsvrijheid, versterkte temperatuurgevoeligheid, huidbeschadiging, verminderde zintuigelijke waarnemingen en beperking van het natuurlijk gedrag. Deze verstoring van de diersoorteigen uiterlijke en functionele eigenschappen vormt niet alleen een risico voor het welzijn van het dier, maar gaat ook voorbij aan de intrinsieke waarde van het dier en de diersoort.”

De deskundigen voegen hieraan toe:

“Wij willen daarbij benadrukken dat dit niet alleen geldt voor de Bambino Sphynx kat, maar ook voor andere en toekomstige ‘designerkatten’ of designergezelschapsdieren die voortkomen uit mutantenfokkerij.”

Bronnen

¹ Breed Council Rules FIFe 010117 paragraaf 3.6.2

² Breed Council Rules FIFe 010117 paragraaf 3.6.3

³ <https://icatcare.org/advice/cat-breeds/sphynx>

⁴ S.E.QAhman et al april 2009. Cutaneous carriage of Malassezia species in healthy and seborrheic Sphynx cats and a comparison to carriage in Devon Rex cats

⁵ Dr. Van Hagen, M.A.E. en Dr. De Gier, J. (2018) *Deskundigenverklaring, Fokken van designerkatten als de Bambino Sphynx*, Faculteit Diergeneeskunde. Universiteit van Utrecht, pag. 3

⁶ <https://www.dierenkliniekenaupark.nl/snorharen-kat>

⁷ <https://www.praktijkvoorkattengedrag.nl/snorharen/>

⁸ <https://www.berlin.de/gerichte/verwaltungsgericht/presse/pressemitteilungen/2015/pressemitteilung.425730.php>

⁹ Dr. Van Hagen, M.A.E. en Dr. De Gier, J. (2018) *Deskundigenverklaring, Fokken van designerkatten als de Bambino Sphynx*, Faculteit Diergeneeskunde. Universiteit van Utrecht, pag. 4

¹⁰ <https://www.ufaw.org.uk/cats/munchkin-limb-deformity>

¹¹ <https://icatcare.org/news/truth-about-designer-cats>

¹² <https://www.peta.org/blog/sausage-cats/>

¹³ <http://healthypets.mercola.com/sites/healthypets/archive/2017/03/23/short-legged-munchkin-cats.aspx>

¹⁴ Dr. Van Hagen, M.A.E. en Dr. De Gier, J. (2018) *Deskundigenverklaring, Fokken van designerkatten als de Bambino Sphynx*, Faculteit Diergeneeskunde. Universiteit van Utrecht, pag. 4

¹⁵ Dr. Van Hagen, M.A.E. en Dr. De Gier, J. (2018) *Deskundigenverklaring, Fokken van designerkatten als de Bambino Sphynx*, Faculteit Diergeneeskunde. Universiteit van Utrecht, pag. 3

¹² <http://www.sphynxnapkat.nl/413463670>

¹³ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1734975806812003&set=pb.100008988006193.2207520000.1508768488.&type=3&theater>

¹⁸ Dr. Van Hagen, M.A.E. en Dr. De Gier, J. (2018) *Deskundigenverklaring, Fokken van designerkatten als de Bambino Sphynx*, Faculteit Diergeneeskunde. Universiteit van Utrecht, pag. 6

¹⁹ Dr. Van Hagen, M.A.E. en Dr. De Gier, J. (2018) *Deskundigenverklaring, Fokken van designerkatten als de Bambino Sphynx*, Faculteit Diergeneeskunde. Universiteit van Utrecht, pag. 1

¹⁴ <https://www.berlin.de/gerichte/verwaltungsgericht/presse/pressemitteilungen/2015/pressemitteilung.425730.php>

²¹ <https://www.thelocal.de/20150924/willi-the-naked-cat-must-be-castrated-court-rules>

²² https://www.gesetze-im-internet.de/tierschg/_11b.html

²³ <https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Dokumentnummer=NOR40096409>

²⁴ http://www.bioaktuell.ch/fileadmin/documents/ba/bioregelwerk-2017/deutsch/bund_d/tschv_d.pdf

²⁵ Dr. Van Hagen, M.A.E. en Dr. De Gier, J. (2018) *Deskundigenverklaring, Fokken van designerkatten als de Bambino Sphynx*, Faculteit Diergeneeskunde. Universiteit van Utrecht, pag. 8